

Sygn. akt *I ACa 272/18*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 stycznia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w (...) I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Karol Ratajczak

Sędziowie: SSA Ryszard Marchwicki

SSA Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga (spr.)

Protokolant: protokolant Halszka Mróz

po rozpoznaniu w dniu 29 stycznia 2019 r. w (...)

na rozprawie

sprawy z powództwa **L. R. (1)**

przeciwko **(...) S.A. w Ł.**

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w (...)

z dnia 3 stycznia 2018 r. sygn. akt I C 830/16

1. **oddala apelację;**

2. **przyznaje radcy prawnemu D. W. od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w (...)) 3.321 zł brutto tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce w postępowaniu apelacyjnym z urzędu;**

3. **nie obciąża powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu apelacyjnym.**

Ryszard Marchwicki Karol Ratajczak Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga

I A Ca 272/18

UZASADNIENIE

L. R. (1) wniosła pozew przeciwko (...) S.A. z siedzibą w Ł. o zapłatę 70.000 zł tytułem zadośćuczynienia i 30.000 zł tytułem stosownego odszkodowania z ustawowymi odsetkami od dnia 25.11.2015 r. do dnia zapłaty, zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, ewentualnie przyznanie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, które w żaden sposób nie zostały uiszczone przez powódkę.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w (...) oddalił powództwo, odstępując od obciążenia powódki kosztami procesu.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

W dniu 24.10.2015 r. w autobusie (...) linii 50 doszło do wypadku, polegającego na tym, że pasażer T. R. utracił równowagę i upadł na podłogę autobusu. O wypadku kierowcę poinformowali pasażerowie, została wezwana karetka pogotowia. T. R. został przewieziony do szpitala w K.. Doznał on ciężkich obrażeń czaszkowo-mózgowych, w wyniku których w dniu 26.10.2016 r. zmarł.

Tym samym autobusem jechała powódka L. R.. Zdaniem powódki do upadku męża doszło z powodu gwałtownego hamowania autobusu. Natomiast inni pasażerowie autobusu G. N., A. G. nie potwierdziły, aby doszło do gwałtownego hamowania, aby doszło do jakiegoś szarpnięcia.

Kierowca autobusu J. C. stwierdził, że nie wykonywał żadnych nieprzewidzianych manewrów. Zatrzymał się przed przejściem na pasach i ruszył wolno, aby wjechać w zatokę.

Z uwagi na fakt, że w autobusie znajdował się monitoring, upadek poszkodowanego został nagrany i nagranie odtworzono na rozprawie. Oglądając przebieg zdarzenia Sąd nie stwierdził, aby doszło do gwałtownego hamowania.

Natomiast na podstawie opinii biegłych Sąd ustalił, że T. R. do chwili zatrzymania się autobusu przed przejściem dla pieszych za skrzyżowaniem ulic: Dworcowej i Kosmonautów, zajmował miejsce w przedniej części autobusu po lewej stronie. Około godz. 11:44:23 w stojącym jeszcze autobusie T. R. wstał i zaczął przemieszczać się w stronę wyjścia w środkowej części autobusu, zbliżał się do żony, która wcześniej zajmowała miejsce siedzące w środkowej części autobusu- lewe siedzisko w czwartym rzędzie siedzeń z lewej strony (wtedy autobus zatrzymał się przed przejściem dla pieszych). W chwili przemieszczania się T. R. autobus rozpoczął dalszą jazdę. W czasie przemieszczania się T. R. w lewej ręce trzymał „kule ortopedyczną”, natomiast prawą ręką podtrzymywał się dostępnymi poręczami: najpierw poręczą pionową z kasownikiem, znajdującej się w pobliżu jego miejsca siedzącego, a następnie poręczą poziomą przy oknie z lewej strony autobusu znajdującej się w „przestrzeni dla wózka osoby niepełnosprawnej” w końcowej fazie przemieszczania, próbował prawą ręką uchwycić poręcz pionową z kasownikiem znajdującą się w środkowej części autobusu za „przestrzenią dla wózka osoby niepełnosprawnej”. Około godz. 11:44:33 (w chwili hamowania autobusu i prawdopodobnie skrętu autobusu za przestrzenią po łuku nieznacznie w lewo) T. R. trzymał „kulę ortopedyczną” w lewej dłoni, a prawą próbując dotrzeć do poręczy, zmienił ułożenie nóg i stóp na podłodze - z pozycji opartej na dwóch „równoległych” stopach wykonywał wy krok prawą nogą do przodu. W tej niestabilnej pozycji na skutek działających na niego sił bezwładności pochodzącej od eskplatacyjnego hamowania i impulsu siły odśrodkowej, utracił równowagę i przewrócił się na plecy. To, że poszkodowany nie zdołał złapać barierki nie wynikało, z gwałtownego ruchu autobusu, a ze źle ocenionej sytuacji przez niego. Poszkodowany miał nadwagę, poruszał się za pomocą kuli ortopedycznej i niewłaściwie przygotował się do wyjścia, bowiem za wcześnie wstał i nie zdołał chwycić się barierki z powodu swojego wieku, procesu starczego i chorobowego. Przyczyną upadku był czynnik wewnętrzny (niewłaściwe przygotowanie się do wyjścia), a nie czynnik zewnętrzny – hamowanie autobusu. Stan zdrowia T. R. (cukrzyca, nadciśnienie tętnicze, korzystanie z kuli ortopedycznej z powodu nadwagi) predysponowały do samoistnych zachwiała równowagi, a tym samym upadku zwłaszcza podczas jazdy. Badania materiału wideo pod kątem ewentualnego przemieszczania ciał pasażerów autobusu w chwili, gdy doszło do utraty równowagi i upadku T. R. nie wskazują na istotne i gwałtowne oddziaływanie sił bezwładnościowych w czasie hamowania. Charakter oddziaływania sił bezwładnościowych w tym czasie był typowy dla normalnego zatrzymania autobusu na przystanku, wynikający z eksploatacyjnych parametrów jazdy i pozostawał bez widocznego wpływu na pasażerów. Biegli jednoznacznie i stanowczo stwierdzili, że nie było żadnych niedopatrzeń w sposobie kierowania, prędkości jazdy, nie doszło do gwałtownego hamowania.

Reasumując należy stwierdzić, że gdy autobus był w ruchu i zatrzymywał się na przystanku przy ul. (...) zbliżając się do wyjścia w środkowej części autobusu, przyjął niestabilną pozycję, nie zdołał się chwycić poręczy, samoistnie utracił równowagę i przewrócił się na podłogę autobusu, upadając na nią plecami.

Postanowieniem z dnia 30.12.2015 r. zostało umorzone śledztwo w sprawie nieumyślnego spowodowania śmierci T. R., do jakiego doszło w dniu 26.10.2015 r. na terenie Wojewódzkiego Szpitala (...) w K. tj. o przestępstwo z art. 155 k.k. wobec tego, iż nie zwiera znamion czynu zabronionego.

Sąd w całości dał wiarę zeznaniom świadków G. N. (2), A. G. (2), J. C., bowiem znalazły one potwierdzenie zarówno w odtworzonym nagraniu video jak i w opinii biegłych sądowych.

Opinia biegłych w dziedzinie techniczno-kryminalistycznej rekonstrukcji wypadków drogowych i techniki samochodowej W. D. i w dziedzinie medycyny sądowej C. Ż., w ocenie Sądu jest rzetelna, jednoznaczna a biegli opracowując ją korzystali również z nagrań monitoringu, analizując przebieg wypadku w sposób bardzo szczegółowy. Powódka skutecznie nie podważyła opinii, natomiast okoliczność, że wnioski opinii nie są zgodne z oczekiwaniami strony nie stanowi wystarczającej przesłanki do dopuszczenia dowodu z kolejnej opinii.

W sprawie bezspornym było, iż strona pozwana udzieliła ochrony ubezpieczeniowej Miejskiemu Zakładowi (...) w K. w zakresie odpowiedzialności cywilnej.

Zgodnie zaś treścią art. 822 § 1 k.c. przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony; jeżeli strony nie umówiły się inaczej, umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej obejmuje szkody, o jakich mowa w § 1, będące następstwem przewidzianego w umowie zdarzenia, które miało miejsce w okresie ubezpieczenia (§ 2).

Natomiast odpowiedzialność Miejskiego Zakładu (...) reguluje art. 435 § 1 k.c., zgodnie z którym prowadzący na własny rachunek przedsiębiorstwo lub zakład wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody (pary, gazu, elektryczności, paliw płynnych itp.) ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności.

Konstrukcja prawna opierająca się na odpowiedzialności na zasadach ryzyka, wynika z treści przepisu art. 435 w zw. z art. 436 § 1 k.c., który nie nakłada na poszkodowanego obowiązku wykazywania podstaw odpowiedzialności przedsiębiorstwa transportu publicznego, a tylko faktu, iż do zdarzenia i jego skutków doszło w ramach działalności tego przedsiębiorstwa.

Przyjęcie zasady odpowiedzialności na podstawie ryzyka powoduje, iż wyłączenie takiej odpowiedzialności możliwe jest przy wykazaniu okoliczności egzoneracyjnych wyczerpująco wymienionych w art. 435 § 1 k.c. Są to: a) siła wyższa, b) wyłączna wina poszkodowanego lub c) wyłączna wina osoby, za którą posiadacz pojazdu odpowiedzialności nie ponosi. W ocenie Sądu materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie nie dał podstaw do uznania, iż Miejski Zakład (...) w K., a w konsekwencji i strona pozwana, ponosi odpowiedzialność za skutki upadku T. R.. Tym samym Sąd uznał, że została wykazana przesłanka egzoneracyjna – wyłączna wina poszkodowanego.

Znaczenie winy poszkodowanego jako przyczyny egzoneracyjnej związane jest z wymaganiem, aby szkoda nastąpiła wyłącznie z winy poszkodowanego. Przeważa, szczególnie w judykaturze, zapatrywanie, że wina poszkodowanego musi być wyłączną przyczyną. Oznacza to, że jeżeli szkoda, mimo iż została spowodowana przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu, pozostaje w normalnym związku przyczynowym z winą poszkodowanego, to okoliczność ta stanowi wystarczającą podstawę do wyłączenia odpowiedzialności na podstawie art. 435 k.c. (teza 36 do art. 435 k.c. komentarz do kodeksu cywilnego G. B., H. C. i in., wyd. 9 LexisNexis. Oceny winy poszkodowanego jako okoliczności egzoneracyjnej musi być dokonywana w kategoriach adekwatnego związku przyczynowego.

Należy stwierdzić, że w autobusie w którym doszło w upadku był monitoring, który dokładnie zarejestrował całe zdarzenie od chwili wstania poszkodowanego do momentu jego upadku. Wbrew twierdzeniu strony powodowej nie doszło do gwałtownego hamowania autobusu, ani innego gwałtownego manewru, który miał spowodować upadek poszkodowanego. Zgromadzony materiał dowodowy jednoznacznie wykazał, że to poszkodowany (mający nadwagę, otyłość brzuszna i trudności w poruszaniu) nie zachował zasad ostrożności, bowiem w trakcie normalnej, eksploatacyjnej jazdy autobusu zaczął przemieszczać się do wyjścia, trzymając w ręce kule, przyjął niestabilną pozycję i nie zdążył chwycić się poręczy, samoistnie utracił równowagę i przewrócił się na podłogę. Poszkodowany również naruszył § 9 pkt 1 Regulaminu przewozu osób i bagażu ręcznego pojazdami komunikacji zbiorowej (...) w K. „wsiadanie do pojazdu i wysiadanie z niego dozwolone jest tylko na przystankach i po całkowitym zatrzymaniu pojazdu”.

Mając na uwadze powyższe Sąd oddalił powództwo w całości.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. w oparciu o zasadę słuszności, odstępując od obciążania nimi powódki (zgodnie z jej wnioskiem złożonym w pozwie).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu Sąd orzekł na podstawie § 4 ust. 1 i 3 w zw. z § 8 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2015 r. poz. 1805), nakazując wypłacić ze Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w (...) na rzecz radcy prawnego D. W. kwotę 8.856 zł (7.200 zł + 23% VAT) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu (punkt 3 wyroku).

Apelację od powyższego wyroku wywiodła powódka, która zaskarżając wyrok w części oddalającej powództwo podniosła zarzuty:

- naruszenia prawa materialnego , tj. art. 435 par.1 zd.2kc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i niesłuszne uznanie, że poszkodowany był wyłącznie winny powstania szkody;
- naruszenia przepisów postępowania , tj. art. 233par.1 kpc poprzez dowolną i jednostronną ocenę dowodów i wyprowadzenie wniosków sprzecznych z zasadami logiki i doświadczenia życiowego oraz poczynienie błędnych ustaleń , że poszkodowany był wyłącznie winny powstania szkody.

Z powołaniem na powyższe zarzuty apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa oraz obciążenia pozwanego kosztami procesu za obie instancje. W przypadku oddalenia apelacji , powódka wniosła o nieobciążanie jej kosztami postępowania odwoławczego.

Pozwany wniosł o oddalenie apelacji i obciążenie powódki kosztami postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja powódki nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i na ich podstawie wywiódł trafne wnioski, które to ustalenia i wnioski Sąd Apelacyjny na podstawie art. 382kpc przyjmuje jako własne, co czyni zbędnym ponowne ich przywoływanie.

Odnosząc się do zarzutów podniesionych w apelacji powódki , w pierwszej kolejności rozważyć należało zarzut naruszenia art. 233par.1 kpc oraz związany z nim zarzut sprzeczności ustaleń faktycznych sądu z treścią zebranego materiału dowodowego, gdyż dopiero na podstawie niewadliwie ustalonego stanu faktycznego możliwa jest ocena czy w sprawie znalazły zastosowanie prawidłowe przepisy prawa materialnego oraz czy dokonano ich prawidłowej wykładni.

Wbrew zarzutom podniesionym w apelacji brak jest podstaw do uznania, że Sąd Okręgowy nie dokonał wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego. Nieuzasadniony jest zarzut dotyczący

naruszenia art. 233 k.p.c. Zwrócić przy tym trzeba uwagę, że skuteczne podniesienie tego zarzutu nie może polegać na przedstawieniu własnej oceny dowodów i subiektywnej wykładni treści dokumentów, z których przeprowadzono dowody. Aby można mówić o naruszeniu art. 233 § 1 k.p.c. należy wykazać, że Sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjęta przez Sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i o ich odmiennej ocenie niż ocena dokonana przez Sąd.

Zasada swobodnej oceny dowodów określona tym przepisem wyraża się w jej ocenie według własnego przekonania Sądu, opartego na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego. Jej istotną cechą jest bezstronność, brak arbitralności i dowolności, przestrzeganie zasad logicznego rozumowania i zasad doświadczenia życiowego w wyciąganiu wniosków.

Wszechstronne rozważenie zebranego materiału oznacza natomiast uwzględnienie wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu oraz wszystkich okoliczności towarzyszących przeprowadzaniu poszczególnych środków dowodowych, a mających znaczenie dla ich mocy dowodowej i wiarygodności.

Wszystkim wskazanym wyżej kryteriom odpowiada - zdaniem Sądu Apelacyjnego - ocena dokonana przez Sąd I instancji. Zarówno ocena dowodów osobowych, jak i dokumentów dokonana została w sposób obiektywny, rzetelny i wszechstronny. Wszystkie przeprowadzone dowody zostały przez Sąd Okręgowy przywołane i omówione. Ich ocena nie ogranicza się do tylko niektórych przesłanek, lecz opiera się na zestawieniu treści ich zeznań z pozostałymi, przeciwnymi dowodami naświetlającymi okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy w sposób odmienny. Nie można też zarzucić, by Sąd I instancji na tle przeprowadzonych dowodów budował wnioski, które z nich nie wynikają.

Nie sposób, więc podzielić zarzutu naruszenia powyższego przepisu w sposób i w okolicznościach zarzucanych przez skarżącą.

Fakt, że sąd I instancji uznał, iż dowody zaoferowane przez powódkę nie pozwalają na poczynienie ustaleń w zakresie zarówno zasadności jak i wysokości żądania, nie mogą stanowić samodzielnej podstawy do uznania, że dokonana przez ten sąd ocena jest sprzeczna z powołanymi w apelacji przepisami prawa procesowego.

Kluczowe znaczenie dla istoty rozstrzygnięcia w tej sprawie miał dowód z opinii biegłego w zakresie rekonstrukcji wypadków drogowych i techniki samochodowej W. D. oraz w dziedzinie medycyny sądowej C. Ż., z którego jednoznacznie wynika, że szkoda była następstwem wyłącznie zawinionego zachowania poszkodowanego. Jak wynika z zapisu monitoringu, wbrew polemicznym wywodom zawartym w apelacji -nie miały miejsca żadne okoliczności w rodzaju wykonywania przez kierowcę gwałtownych manewrów, czy gwałtownego hamowania, które miałyby spowodować upadek poszkodowanego, który nie zachował należytej ostrożności i wbrew regulaminowi przewozu osób i bagażu w trakcie normalnej jazdy autobusu zaczął przemieszczać się w kierunku wyjścia.

W sytuacji ustalenia, że poszkodowany był wyłącznie winny powstania szkody bez znaczenia dla istoty rozstrzygnięcia są wywody apelacji w zakresie zasad działania siły odśrodkowej w czasie poruszania się autobusu, zwłaszcza że w czasie wjeżdżania autobusu do zatoki pasażerowie obowiązani są pozostać na swoich miejscach bądź trzymać się poręczy. Mąż powódki w kluczowym momencie nie tylko opuścił zajmowane wcześniej miejsce siedzące, ale też nie trzymał się poręczy na skutek czego utracił równowagę i upadł. Sposób i technika jazdy kierowcy autobusu zostały oceniane przez biegłego jako poprawne i nie miały żadnego wpływu na powstanie szkody. Twierdzenia powódki w zakresie dotyczącym sposobu jazdy kierowcy oceniane przez nią jako niebezpieczne, są odosobnione i pozostają w całkowitej sprzeczności z pozostałym materiałem dowodowym, a w szczególności zeznaniami świadków będących również pasażerami tego autobusu. W związku z powyższym brak jest podstaw do uznania, że Sąd Okręgowy z naruszeniem art. 435 par. 1 kc uznał, iż przesłanką egzoneracyjną zwalniającą pozwanego od odpowiedzialności jest zawinione zachowanie pasażera- męża powódki.

Sąd Okręgowy dokonał w tym zakresie nie budzących wątpliwości ustaleń, których powódka nie zdołała podważyć w postępowaniu apelacyjnym odwołując się wyłącznie do subiektywnej oceny zdarzeń, która pozostaje w całkowitej sprzeczności z całym zebrany w tej sprawie materiałem dowodowym.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385kpc oddalił apelację powódki jako pozbawioną uzasadnionych podstaw. Z uwagi na trudną sytuację życiową i majątkową powódki – na podstawie art. 102kpc odstąpiono od obciążania powódki kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu orzeczono na podstawie par.4ust.1i3 w zw. z par.8 pkt.6 i par. 16.pkt1 ppkt.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015r.

Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga Karol Ratajczak Ryszard Marchwicki

--	--	--